

Då dessutom de missbruk, motionärerna framhålla, lyckligtvis ännu icke i vårt land förekommit i sådan utsträckning, att utomordentliga åtgärder derigenom påkallas, får utskottet hemställa,

att herrar G. Bäckgrens och L. F. Odells motioner icke må till någon Riksdagens åtgärd föränleda.

Stockholm den 4 mars 1890.

På utskottets vägnar:

Elis Nilson.

N:o 13.

Ank. till Riksd. kansli den 4 mars 1890, kl. 5 e. m.

*Andra Kammarens fjerde tillfälliga utskotts utlåtande n:o 2,
i anledning af väckta motioner om skrifvelse till Kongl.
Maj:t angående inrättande af industrilotterier.*

Uti 2:ne till utskottet remitterade motioner, nemligen n:o 32 af herr G. W. Lyth och n:o 62 af herr Z. Larsson, hafva yrkanden blifvit framställda derom, »att Riksdagen ville i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla om sådan ändring af kongl. förordningen angående förbud mot lotterier den 6 augusti 1881 att, efter hos Konungens befallningshafvande skedd ansökning, industrilotterier, under vissa af Kongl. Maj:t bestämda vilkor, må kunna i riket inrättas.»

Såsom hufvudsakliga motiv härför hafva motionärerna framhållit: *att*, enligt deras uppfattning, det oafvisliga *behofvet* af industrilotteriers inrättande, hvarigenom den inhemska handverks- och konstindustrien kunde upphjelpas samt äfven nyttiga uppfinningar för densamma uppmuntras, vore så mycket större, som den nämnda industrien i saknad häraf, eller af annan hjälp, hotades med undergång af konkurrensen med den utländska industrien, som utöfvades under mera gynsamma förhållanden i flera afseenden, och ej minst genom dess industrilotterier; *att* opinionen bland Sveriges handverkare är gynsamt stämd för inhemska industrilotteriers anordnande, hvilket bevisas deraf, att handverksföreningar enligt åberopade bilagor från 26 städer uttalat sig för sådana lotteriers inrättande; *att* stora penningesummor årligen, trots nu gällande lotteriförbud, gå ur landet, bland annat just till utländska industrilotterier, hvarigenom den utländska konkurrensen direkt understödes på samma gång som den inhemska industrien derigenom ostridligen skadas; *att* arbetslöshet alstrar ekonomiskt betryck och framkallar missmod, klasshat och sociala misshälligheter, i jmförelse hvarmed de olägenheter, som möjligen befaras af dessa slags lotterier, äro så godt som inga; *att* flera och ostridigt goda resultat kunna, efter hvad erfarenheten såväl inom som utom landet ådagalagt, vinnas genom dessa lotterier; *att* några verkliga olägenheter, vare sig genom missbruk eller på annat sätt, icke böra kunna uppkomma genom dessa lotterier, emedan deras handhafvande och tillämpning skulle komma att fullständigt öfvervakas och kontrolleras af Konungens befallningshafvande inom de olika länen; samt slutligen *att* ädla och människovänliga välgörenhetsinrättningar skulle understödjas och främjas genom de öfverskott eller den direkta vinst, som af lotterierna uppstode, och hvarigenom tillika allt *enskildt intresse* att af lotterierna framlocka oskäligt stor direkt vinst fullkomligt förebygges, på samma gång som utsigten till så stor och skälig valuta för sina penningar som möjligt beredes allmänheten vid lotteriernas begagnande.

Ehuru frågan om industrilotterier så nyligen som under 1888 och 1889 årens riksdagar varit under behandling, tillåter sig utskottet att ej allenast hänvisa till de utskottsbetänkanden, som då i denna fråga afgåfvos, utan jemväl att derur återgifva följande, nemligen:

Ur 1888 års Andra Kammares första tillfälliga utskotts utlåtande n:o 6, i anledning af herr E. B. A. Nilsons motion n:r 145 om sådan ändring

i förordningen angående förbud mot lotterier m. m. af den 6 augusti 1881, att industrilotterier må kunna i rikets större städer anordnas, uti hvilket utlåtande nämnda utskott yttrar bland annat följande: »Ehuru, såsom motionären ock uppgifver, mycket kan anföras mot lotterier, kan man dock å andra sidan icke förneka det verkliga gagn, som sådana, anordnade för något visst lofvärdt syfte, medfört. Så erkännes allmänt, att de förut hos oss befintliga industrilotterierna utöfvat ett gagnande inflytande på handtverk och slöjder, i det de uppfordrat handtverkare, som annars ej skolat våga offra tid och penningar på sina arbeten, att frambringa konstnärliga alster, för hvilka de visste sig hos lotteriföretagen ega afnämare. Då utskottet, med hänsyn till hvad motionären anført, delar hans farhågor för den svenska industriens tillbakagång, särskildt beträffande de produkter, som fordra större skicklighet och kostnader vid deras förfärdigande, derest icke något göres för beredande af rikligare tillfällen till af-sättning af *sådana* inhemska varor, än nu förefinnas, samt de ifrågasatta industrilotterierna synas väl egnade att i sådant afseende stödja berörda inhemska industri och uppmuntra till höjande af slöjdskickligheten, har utskottet icke tvekat att, lika med motionären, framhålla önskvärdheten deraf, att dylika lotterier måtte i vårt land ånyo anordnas.

För denna sin åsigt har utskottet fått ytterligare stöd i de många, från föreningar och enskilda i olika orter inom landet utgångna, till utskottet genom riksdagsmän framburna skrivelser i nu omförmäldt syfte, äfvensom af den i öfrigt inom landet numera allmänt uttalade önskan om återinförande af industrilotterier. Men för att dessa skola väl fylla sitt ändamål, erfordras noggranna bestämmelser angående deras anordnande och skötsel, deribland särskildt stadganden, åsyftande att förhindra lotteriförening att förfoga öfver uppkommen vinst samt att, så vidt möjligt är, förebygga partiskhet vid inköp af erbjudna alster. Det har derföre synts utskottet lämpligt, att den möjligen uppstående vinsten skulle tillfalla staten, att användas för något allmännyttigt ändamål, samt att i styrelsen för dessa industrilotterier, hvilka böra inrättas i endast några af landets större städer, äfven andra personer än industriidkare finge plats.

Såsom förut nämnts, har Kongl. Maj:t, på grund af kongl. förordningen den 21 mars 1844, med hvars stadgande uti ifrågavarande hänseende nu gällande förordnings föreskrifter öfverensstämman, medgifvit tillstånd till inrättande af lotterier af omförmäld art, i anledning hvaraf det kunde synas, som om någon ändring af sistnämnda förordning, såsom motionären föreslagit, icke erfordrades. Men då det vill förefalla utskottet,

som berörda stadganden under senare tider ansetts lägga hinder i vägen för meddelande af dylikt tillstånd, har utskottet för sådant fall velat uttala behofvet af en i nu antydd rigtning gående ändring af berörda, gällande förordning.»

Sitt betänkande slutar utskottet ock med att tillstyrka industrilotteriers anordnande i rikets större städer.

Vid 1889 års riksdag yttrar Andra Kammarens tillfälliga utskott n:o 2 i sitt utlåtande n:o 4 om en af samma motionär i enahanda syfte väckt motion, n:o 138, uti hvilken herrar Svanberg från Stockholm och Andersson från Malmö instämt, bland annat: »Efter hvad utskottet från flera håll inhemtat och fått bekräftadt, hafva industrilotterier i vårt land, under de tidsperioder de tillåtits att existera, i kraftig mån gagnat handverk, industri och slöjder samt befrämjat produktionen af konstnärligt och smakfullt utförda alster från dessa områden. Dessa lotterier hafva såmedelst äfven bidragit till höjande af arbetsskickligheten hos den handverks- och industriidkande delen af nationen samt varit en mäktig häfstång för mången producent på detta fält genom beredande af tillfälle till afsättning icke minst af sådana alster, som fordrat större uppoffring af tid och penningar, men hvilka arbeten de ofta eljest icke af brist på afnämare skulle hafva vågat utföra.

Men industrilotterierna torde jemväl böra ses från en annan, äfven den beaktansvärd, synpunkt. Genom den i de flesta länder antagna och äfven hos oss tillämpade grundsatsen, att den vinst, industrilotterierna lemna, bör uteslutande användas till välgörande eller allmännyttiga ändamål, hafva dessa lotterier medelbart tjenat att befrämja en del syften, hvilka kunna betraktas såsom tillhörande mensklighetens ädlaste. Då industrilotteriernas verksamhetsfält och tillvaro i vårt land varit så inskränkt och begränsadt, kunna frukterna i nu antydda hänseendet väl icke hafva varit så synnerligen talrika; men, efter hvad utskottet här ofvan visat, har dock ett enda lotteri på 2 1/2 års tid till människovänliga barmhertighetsändamål bidragit med icke mindre än 41,220 kronor 67 öre. I andra länder deremot — der lagstiftaren icke tvekat eller af erfarenheten funnit sig förhindrad att åt industrilotterierna inrymma en mera omfattande verksamhet, än hvad förhållandet varit hos oss — hafva de penningebelopp, hvarmed dessa lotterier befrämjat välgörenhetsinrättningarna, varit storartade. Genom sådana af lotteriernas nettovinst bildade fonder hafva asylor för ålderstigna personer, sjukhem, idiotanstalter, hem för arbetslösa tjenare och tjenarinnor och många andra till barmhertighetens tjänst invigda inrättningar blifvit uppförda och understödda.»

Äfven sistnämnda utskott slutar sitt betänkande med att tillstyrka den väckta motionen, hvilken i allt hufvudsakligt är lika med så väl den år 1888 framförda som med de nu föreliggande motionerna.

Utskottet, som icke kunnat finna, att några nya, på den föreliggande frågan synnerligen inverkan omständigheter eller förhållanden uppkommit, sedan Riksdagen senast behandlade denna lotterifråga, anser sig icke heller ega någon giltig anledning att jäfva eller underkänna de hufvudsakliga skäl, hvilka synas hafva utgjort grunden för så väl 1888 som 1889 års utskott att godkännande tillstyrka de då framställda motionerna, och då de nu föreliggande motionerna icke i något afseende synas gå *utöfver* det, som i föregående årens motioner blifvit begärdt, utan tvärt om innefatta ökade begränsningar af tillåtelsen att anordna och utöfva dessa lotterier; så finner sig utskottet sakna fullt gällande skäl för att afstyrka det, som i nu föreliggande motioner blifvit enhälligt yrkadt.

Men då det enligt utskottets uppfattning likväl ligger den allra största vikt deruppå, att lotterier af den art, som här är i fråga, varda begagnade allenast till främjande af de goda och välgörande ändamål, hvilka äro ställda såsom deras egentliga uppgift, samt följaktligen icke under några omständigheter få antaga karakteren af skadliga spelanstalter, så anser sig utskottet böra icke allenast starkt betona vigten af detta förhållande utan äfven i sådant afseende föreslå, att de lagbestämmelser, i öfverensstämmelse hvarmed dessa lotterier må varda tillåtna, blifva så fullständiga och kontrollen deröfver så betryggande som möjligt, samt att för den skull bland dessa lagbestämmelser må finnas föreskrifter derom: att, till betryggande af den lottköpande allmänhetens rätt, lottsedlarne ej må tillsammans lyda å större belopp än det, som ungefärligen motsvaras af vinsternas sammanlagda värde jemte hvad som åtgår till bestridande af nödiga kostnader för lotteriföretaget; att, för tillgodoseende af så väl allmänhetens intresse, att till vinster utväljas lämpliga föremål, som ock af de skilda yrkenas behof att varda genom lotteriföretaget hvar i sin mån utan hänsyn till enskilda intressen skäligen tillgodosedda, hvarje lotteri förvaltades af en styrelse, uti hvilken öfverståhållareembetet i Stockholm och Konungens befallningshafvande inom länen egde att, antingen på förslag af handtverks- eller annan förening, eller ock allenast efter deras hörande insätta äfven andra personer än industriidkare; att i denna styrelse samtliga ledamöter, en för alla och alla för

en, ansvara för fullgörandet af så väl sina förbindelser mot allmänheten som för ett noggrant iakttagande af de lagbestämmelser och öfriga föreskrifter, som äro för lotteriet gällande; att, derest, med iakttagande af sålunda antydda föreskrifter, några behållningar komme att uppstå på lotteriföretagen, sagda behållningar skola öfverlemnas till någon eller några allmänt gagneliga välgörenhetsinrättningar på sätt Kongl. Maj:t kan finna skälighet närmare bestämma; att öfverståhållarembetet i Stockholm och Konungens befallningshafvande inom de respektive länen må i öfrigt meddela de närmare föreskrifter, som till vederbörlig kontroll öfver företagen kunna blifva behöfliga, äfvensom befoget och rätt att, när efter erforderlig utredning så nödigt pröfvas, för obestämd tid hos Kongl. Maj:t föreslå indragning af beviljad lotteriföretag.

Med stöd af hvad utskottet sålunda anfört hemställer utskottet,

att Riksdagen ville besluta att i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla om vidtagande af sådan ändring i kongl. förordningen den 6 augusti 1881, att äfven icke tillfälliga industrilotterier, afsedda för inköp och utlottning af svenska slöjd- och industriföremål, vid hvilkas förfärdigande större konst- eller handaskicklighet blifvit nedlagd, måtte på platser och under de vilkor, som af Kongl. Maj:t bestämmas, få inrättas på ansökan af föreningar, som pröfvas lämpliga att så bedriva lotteriföretagen, att genom dessa den inhemska yrkesskickligheten på afsedt sätt främjas.

Stockholm den 4 mars 1890.

På utskottets vägnar:

Elis Nilson.

Reservationer:

af herr *Collander*;

af herrar *Björkman* och *Nils Nilsson*, hvilka anført: »Då vi icke kunnat dela utskottets åsigt om nyttan af industrilotteriers inrättande i vårt land, anhålla vi att i korthet få anföra skälen till vår afvikande mening.

Vi tro icke, att någon bland svenska folkets representanter fins, som icke med glädje ser industri och handverk, liksom andra lofliga näringar, uppblomstra i vårt land samt att icke heller någon gifves, som icke villigt underkastar sig de uppoffringar härför, om hvilkas ändamålsenlighet och rättighet han kan varda öfvertygad. Sålunda beviljas ju utan nämnvärdt motstånd de anslag, som afse anläggande och uppehållande af lägre och högre tekniska skolor, lemmande af stipendier till studier i främmande land, deltagande i industriexpositioner m. m. Dessa och dylika anslag har man nemligen ansett ändamålsenliga och lofliga; ej så det stöd, som uppkommit genom lotterier, om hvilkas tvetydiga, för att ej säga skadliga inflytelse så i moraliskt som ekonomiskt hänseende man alltmer kommit till insigt af. Betraktar man dem med den allvarliga och omutliga blick, hvarmed den kristliga sedelagen mäter och dömer de menckliga lidelserna — »Du skall icke hafva lust till din nästas egendom» — kan icke något tvifvel uppstå derom, att icke ett spel, som söker att tillegna sig nästans gods utan att gifva honom något annat än i de flesta fall en illusion i utbyte och som utgår endast ifrån vinstbegär, är från denna synpunkt sedt omoraliskt; en åsigt, som icke jäfvas af dem, som utgå från en mindre sträng synpunkt. Så förklara Rikets ständer år 1840 att lotterispel är lika fördömligt som hasardspel, dem lagen förbjöd och straffade; så förklarade detta utskotts aktade ordförande i sin till 1888 års Riksdag afgifna motion, att »lotterier synas fördömliga, ja, de äro fördömliga»; så yttrar en af årets motionärer: »de olägenheter, som i sedligt och ekonomiskt afseende vidlåda spel och lotterier i allmänhet» — hvilka olägenheter han dock förmenar industrilotterier »knappast» lida af. — Beträffande den stora olikheten emellan industri- och penninglotterier hafva vi samma åsigt som 1873 års lagutskott och Riksdag. Men, säger man, Kongl. Maj:t kan ju medgifva lotterispel om konstalster till konstidkares uppmuntran. Ja visserligen, men huru svårt det än är att bedöma motiven till menniskors handlingar, torde man dock kunna antaga, att detta spel blott är en annan form för en subskription till konstnärers uppmuntran samt att de personer, som härvid offra

sina penningar, äro så väl villige till som förmögne af en sådan uppoffring. Har nu på slöjd- eller industriföremålet »en större konst- eller handskicklighet blifvit nedlagd», torde ringa hinder möta att erhålla Kongl. Maj:ts bifall till föremålets bortlottning.

Betrakta vi åter frågan från den ekonomiska synpunkten, kunna vi omöjligen inse, huru handverk och industri kunna i sjelfva verket vinna något genom en så fullständigt konstlad afsättning som den lotteriet bereder, så vida man icke vill följa det råd en talare förra året gaf, att kasta det vunna i Norrström. Med den fina urskilning nemligen, hvarmed lotteriets gudinna utdelar sina håfvor, torde den lycklige vinnaren sällan få hvad han kan använda, hvarför han kastar ut det i marknaden, hvars pris, i samma mån som lotteriet idkas i stor skala, nedtryckas till förfång för den arbetare, som icke kunnat få afyttra sina alster till lotteriet. Vinsten för handverkaren och industriidkaren är sålunda i vår tanke åtminstone tve-tydig.

Se vi åter på vinsten för svenska folket i allmänhet, kunna vi omöjligen upptäcka annat än förluster. Sätter man minsta värde på den anda af arbetsamhet och sparsamhet, som alltmer gör sig gällande hos vårt folk och som finner sitt tydliga uttryck, utom i annat, i de årligen stigande insättningarna på sparbankerna, måste lagstiftaren, huru mycket han än må vara intagen af det lofvärda begäret att lifva och höja vår industri, akta sig för det falska steget att söka åstadkomma detta höjande genom ett medel, hvars användande kan för vårt folk medföra ödesdigra följder.

Då slutligen icke endast de ofvan antydda Riksdagarna utan äfven de tvenne sist förflutna, i öfvertygelse om industrilotteriernas öfvervägande skadlighet, afslagit framställningar om dylikas upprättande, och då Andra Kam-maren består af väsentligen samma medlemmar nu som då, förstå vi san-nerligen icke hvad nytt som inträffat af den art, att det kan antagas förmå kammaren att ändra sin tvenne gånger tillkännagifna åsigt. För vår del hafva vi icke funnit några nya skäl anförda, som kunnat förmå oss tillstyrka ett förslag, om hvars skadliga inflytande på vårt folk så i moraliskt som ekonomiskt hänseende vi äro lifligt öfvertygade; på grund hvaraf vi hem-ställa till Riksdagen,

att herrar G. W. Lyths och Z. Larssons motioner om »skrifvelse till Kongl. Maj:t angående inrättande i riket af industrilotterier» måtte lemnas utan afseende.»